

Pospíšil, Ivo

Literatura ve výuce : cíle, obsah a metody v nové době

Slavica litteraria. 2009, vol. 12, iss. 2, pp. 186-187

ISSN 1212-1509 (print); ISSN 2336-4491 (online)

Stable URL (handle): <https://hdl.handle.net/11222.digilib/103401>

Access Date: 08. 12. 2024

Version: 20220831

Terms of use: Digital Library of the Faculty of Arts, Masaryk University provides access to digitized documents strictly for personal use, unless otherwise specified.

DVĚ POZORUHODNÉ SLAVISTICKÉ KONFERENCE V OPOLÍ A PIOTRKOWÉ TRYBUNALSKÉM

Ke konci měsíce září, tedy během letošního vydařeného babího léta, měl jsem možnost se zúčastnit dvou konferencí, které bezesporu významně obohatily nejen můj vlastní literárněvědný obzor, ale také všech hostů pozvaných z Polska či ze zahraničí.

První konference zaměřená na Slované v emigraci proběhla ve dnech 22.–23. 9. na Opolské univerzitě. Konference byla velkoryse pojata, jednání rozdělena do tří sekcí – kulturologické, jazykovědné a literárněvědné. Ve svém referátu jsem hovořil o těšínském spisovateli Adolfu Fierlovi (1908 Orlová – 1967 Londýn), který za druhé světové války působil jako učitel ve škole pro ošetřovatelky v rámci polské armády v Itálii a po jejím ukončení se přestěhoval do Anglie, kde také zemřel. Organizátoři během závěrečného zhodnocení přínosu konferenčních jednání vystoupili s návrhem, aby vznikla komise pro výzkum problematiky emigrace Slovanů při polském centru Mezinárodního komitétu slavistů, jehož předsedou je někdejší děkan Filozofické fakulty UO, současný ředitel Ústavu polonistiky prof. Stanisław Gajda. Vystoupil jsem rovněž v diskusi s připomínkou o tom, jak dosud málo o sobě a naší vědecké práci víme. Vždyť například rusista z FF UK doc. Martin C. Putna je autorem objevené knihy o ruské emigraci *Rusko mimo Rusko* (2 sv.; 1993, 1994 – s Miluší Zadražilovou). Připomenul jsem rovněž, že existovalo Československé dokumentační středisko, založené v druhé polovině 80. let minulého století jako archiv tehdy zapovězené literatury na zámku knížete Schwarzenberka v Scheinfeldu; sbírka je dnes součástí Národního muzea v Praze, kde je také uložena. V Praze kromě toho působí Slovanská knihovna, v níž se mimo jiné nachází archiválíe meziválečné ruské a ukrajinské emigrace v Československu. Také v Opavě jsme v r. 2001 věnovali pozornost emigrační literatuře, a to formou konference

Česká a polská emigrační literatura/Emigracyjny literatura czeska i polska, z níž o rok později vyšel stejnojmenný sborník.

Z Opolí mne pohodlný spěšný vlak IC Oleřná bezpečně odvezl do Piotrkowa Trybunalského, kde proběhla konference o spisovatelce pro děti a mládež Karolině Kusekové (u příležitosti 70. narozenin autorky). Poezii K. Kusekové jsem spolu s básnířkou PhDr. Lydií Romanskou-Lidmilovou překládal do češtiny, přičemž výsledkem naší spolupráce je dvojjazyčná sbírka pro děti *S babičkou za ruku/Z babcią za rękę* (Opava – Lodž 2008). Ve dvou sekcích (literárněvědné a translato-logické) se v prostorách Humanitně-přírodovědecké fakulty Univerzity Jana Kochanowského po dva dny (24.–25. 9.) rokovalo o tvorbě jubilantky. Kolegyně L. Romanská se zabývala specifikou překladu poetiky K. Kusekové do českého jazyka, kdežto já jsem přispěl příslovečnou troškou do literárněkritického mlýna eseji o hodnotách ve sbírce veršů *S babičkou za ruku*. Nutno hluboce smeknout před úsilím hlavní organizátorky piotrkówské konference, rusistky a hispanistky dr. Danuty Muchové, jejíž zásluhou proběhlo v podstatě monotematické sympózium na pozoruhodně vysoké úrovni. D. Muchová je známou osobností i v Opavě, vystoupila zde s příspěvkem na česko-polské konferenci Moře v české a polské literatuře/Morze w literaturze w czeskiej i polskiej, která proběhla na Slezské univerzitě 13. 11. 2007, a také díky své prezentaci v rámci programu opavské konference jako básnířky na odpoledním literárním matiné, které jsem měl tu čest uvádět.

Z obou pojednaných konferencí má být publikován sborník, v Opolí dokonce dvojdílný, zatímco v Piotrkowé Trybunalském by měl být obohacen ještě o DVD se záznamy vystoupení všech hostů konference.

Libor Martinek

LITERATURA VE VÝUCE: CÍLE, OBSAH A METODY V NOVÉ DOBĚ

Tradice mezinárodních slovinských konferencí zvaných příznačně Obdobja je známá a slavná. Střídají s tu symposia či konference

lingvistické, literárněvědné, setkání věnovaná jednomu autorovi apod. Ta, která se konala na podzim 2006 s výstupem v roce 2008, byla ten-

tokrát věnována metodice, resp. výuce literatury (*Knjževnost v izobraževanju – cilji, vsebine, metode. Literature in Education – Aims, Content, Methods. Литература в процессе обучения – цели, содержание, методы*). Obdobja 25. Metode in zvrsti. Univerza v Ljubljani, Filozofska fakulteta, Oddelek za slovenistiko, Center za slovenščino kot drugi/tuji jezik, Ljubljana 2008, 467 s.). Není to ovšem téma nové, ale nyní v celé Evropě a speciálně v Slovinsku způsobila např. Boloňská deklarace značný rozruch ve smyslu zavádění bakalářského a magisterského studia ve filologii, jež byla do té doby pokládána za konzervativní a nedotknutelnou. Otázky byly správně pokládány – je však pravda, že u jižních Slovanů jsem od samého počátku pozoroval ještě větší konzervativnost v pohledu na realizaci B. d. ve filologii: v tom je tehdy podpořila FF UK Praha, která, jak si všichni dobře pamatujeme, hájila starou podobu filologického studia a brněnská koncepce areálových studií byla zesměšňována nejen pražskými, ale i brněnskými celebritami. Jak to tak bývá – nové programy pak obvykle posuzují ti, kteří o nich mnoho nevědí nebo jim nejsou apriorně nakloněni, ale to je již jiná kapitola. Čas oponou trhnul a pražská slavistika přišla s „novým“ a „originálním“ projektem areálových studií akreditovaných historiky, takže už zas máme kýžený centrální vzor, i když poněkud pozdě... Slovinci také „Boloňu“ realizovali a realizují. Obecně je typické, že ti, kteří věděli, že nelze jít hlavou proti zdi a deklaraci plnili s otázkami, hledali nové cesty a transcendence, si svou kritičnost a své otázky ponechali, zatímco původní radikální odpůrci se stali stejně radikálními plniči „Boloně“ – bez otázek. Tak tomu ostatně bývá i mimo filologii. Ony otázky se týkají hlavně obsahu studia, jeho hrozící defilologizace, zploštění, nahrazení filologie nikoli sociálními vědami, ale přímo žurnalistickými frázemi a povrchním monitoringem masmédií.

Je třeba otevřeně říci, že Boloňská deklarace není ve smyslu struktury stavěna pro filologické obory, je v tomto smyslu nedomyšlená a přebudování celé struktury, byť se zdá mechanicky jednoduché, přináší potíže, jejichž důsledky ještě zcela nevidíme, ale již je tušíme: především uplatnění absolventů přímo v oboru, vnitřní konkurence magistrů a bakalářů, nemluvě o obsahové struktuře oborů a vytrácení hlubokého filologického jádra. Toho, že často sklo-

ňovaná flexibilita absolventů filologie, zvláště slovanské, vede k tomu, že mohou postupně ztrácet „řemeslo“. Proto snaha transcendentovat z filologie a posílit profesní flexibilitu filologů musí být doprovázena snahou o prohloubenou specializaci, aby bylo jasné, že absolventi filologie jsou skuteční filologové a nikoli jen ti, kteří se filologie jen dotkli.

První oddíl sborníku se týká základních otázek výuky literatury, druhý literatury na univerzitách, třetí v středních školách, čtvrtý v předškolní výchově. Je to pěkně uspořádáno, ale poněkud se tím setřela důležitost oněch zmíněných klíčových otázek, tedy výuky a vůbec pozice literatury ve škole. Je dobře, že se tohoto úkolu ujali špičkoví literární vědci, nikoli jen metodici jako takoví: víme přece, jak se často se tvrdí, že na metodiku výuky jsou dobří jen metodici, na testy odborníci na testy, jako by na obsahu příliš nezáleželo. Právě proto má tento svazek poměrně vysokou sdělnou hodnotu a působí důvěryhodně, nikoli deklarativně a utopicky.

V prvním oddílu vynikají studie Tomo Virka, Nevy Šlibar a Boženy Tokarz, které pojednávají o smyslu výuky literatury, o komunikativním aspektu a cizosti, jinakosti (tujost, drugost, drugačnost); najdou tu však i další konkrétnější práce, např. Ljiljany Bajić o žánrech ve výuce literatury: škoda jen, že právě tato stať pojednávající o žánrech málo využívá moderní genologie a jejích výsledků. V druhém oddílu vynikají práce záhřebského profesora Zvonka Kovače a bulharského rusisty Ljudmila Dimitrova – z českého prostředí se tu zúčastnila Alenka Jensterle Doležalová, Anna Zelenková a autor těchto řádků.

Myslím, že oddíl o středních školách a také školách základních a předškolní výchově netřeba podceňovat, neboť právě tu je jádro všech problémů. Aleš Kozár tu uplatnil své české zkušenosti. V dalším oddíle zaujala Marija Stanonik, tradičně se psalo o folklóru a jeho úloze ve výuce. Zajímavé, je, že až na dva tři příspěvky se nikdo nedotkl klíčového problému boloňské deklarace a nezbytlí proměny výuky v tomto smyslu. Zdůrazňovala se uzuálně interaktivnost, interdisciplinarita, zapojování více druhů umění, k tomu je ovšem tlačena sama literatura, ale nic zcela nového nebo dokonce převratného tu nezaznělo. I tak nebylo toto setkání a jeho publikační výstup zbytečné.